

C Z A S O P I S M O   A R C H E O L O G I C Z N E

meNhir

Numer 11 (2015-2016)

Recenzje:

dr Michał Wasilewski
 dr Paweł Cembrzyński
 mgr Katarzyna Żebrowska
 dr Radosław Palonka

Skład Redakcji:

Redaktor Naczelny:
 Maciej Waclawik

Zastępca redaktora naczelnego:
 Karolina Zagradińska

Redaktor pomocniczy:
 Aleksandra Słowicka

Redaktor pomocniczy II:
 Maciej Wierzbicki

Redaktorzy sekcji:

Archeologia epoki kamienia i brązu:
 Justyna Rzońca

Archeologia epoki żelaza i średniowiecza:
 Dominik Pęcherek

Archeologia śródziemnomorska:
 Paulina Wołodźko

Archeologia Nowego Świata:
 Anna Słupianek

Archeologia Azji:
 Konrad Abramczuk

Korekta językowa:

Natalia Koczy
 Anna Kuncewicz
 Aleksandra Kucharska

Drodzy czytelnicy,

składamy na Wasze ręce kolejny, jedenasty już numer naszego czasopisma. Kilka rozwiązań, które testowaliśmy w poprzednim, się nie spraw-

dziło, kilka się przyjęło i będzie kontynuowane w następnych numerach. Kluczowym jest przyjmowanie zarówno tekstów o charakterze naukowym (Scientia) jak i innych (Varia), w których opisywać można relacje z wykopalisk, wyjazdów naukowych, turniejów sportowych i innych wydarzeń kulturalnych.

W tym numerze przede wszystkim wspominamy naszego wykładowcę, dyrektora i dziekana, prof. dr hab. Piotra Kaczanowskiego, który odszedł w kwietniu 2015 roku. Będziecie mieli możliwość przeczytać również o Mandanach zasiedlających Wielkie Równiny, a także akweduktach budowanych w kulturze Nasca, czy też drogach z Chaco Canyon. Losy Starego Świata przybliży artykuł o Krecie, asyryjskich koloniach handlowych, jak również średniowiecznych wyrobach ślusarskich. W sekcji Varia przeczytać można o wystawie Szkoły aleksandryjskiej, która odbyła się w Warszawie w 2012 roku, lub też spacerować się po Petrze.

Serdecznie zapraszamy do lektury!

Redakcja MENHIRA

W numerze:

Prof. dr hab. Piotr Kaczanowski (24 lutego 1944 – 5 kwietnia 2015) – krótkie wspomnienie
 Dominik Pecherek

s. 4

Charakterystyka i interpretacje dróg z terenu Chaco Canyon na Południowym Zachodzie Ameryki Północnej

Anna Słupianek

s. 5

Akwedukty kultury Nasca

Jakub Wanot

s. 12

Rolnicy na Wielkich Równinach Ameryki Północnej – Mandanowie

Zuzanna Pedzich

s. 22

Techniki produkcji wyrobów ślusarskich w późnym średniowieczu w świetle znalezisk archeologicznych

Karol Łukomiak

s. 31

Spółczesność i myśl konstrukcyjna prehistorycznej Krety w początkach epoki brązu – zarys

Karolina Hruby

s. 38

Wystawa Szkoła aleksandryjska na Zamku Królewskim w Warszawie

Grzegorz Kurdziel

s. 43

Asyryjskie kolonie handlowe w Anatolii

Dominik Stachowiak

s. 44

Spacer po Petrze

Magdalena Płoszaj

s. 54

menhir

czasopismo • archeologiczne

Wystawa Szkoła Aleksandryjska na Zamku Królewskim w Warszawie

Grzegorz Kurdziel

Starożytna Aleksandria, a dokładniej Szkoła Aleksandryjska, polskie badania archeologiczne i prace konserwatorskie na Kom el-Dikka w latach 1960–2011 były tematem ubiegłorocznej wystawy, która odbyła się na Zamku Królewskim w Warszawie w dniach 28 czerwca – 31 sierpnia 2012.

Zanim przejdę do prezentacji wystawy, przybliżę nieco początki stanowiska Kom el-Dikka. Od połowy XIX w. prowadzone są w mieście prace archeologiczne, a jednym z najbardziej spektakularnych odkryć było to, jakiego dokonali polscy badacze w 1966 r. pod przewodnictwem prof. Kazimierza Michałowskiego. Na terenie dawnego wzgórza Kom el-Dikka w wyniku przeprowadzonych prac wykopaliskowych odkryto bardzo dobrze zachowaną budowlę teatralną, pochodzącą jeszcze z czasów hellenistycznych, i jej marmurową widownię; odkryto też ruiny rzymskiej łaźni. Pokusić się można o stwierdzenie, że nie byłoby tej wystawy i tych przeszło 50 lat badań bez pioniera i pierwszego jej kierownika, prof. Kazimierza Michałowskiego.

Tytuł odnosi się też do odkrytych 22 sal wykładowych, gdzie odbywać się mogły wykłady z takich dziedzin jak: prawo, filozofia czy retoryka. Jest to, jak dotąd, jedyny tego rodzaju kompleks akademicki na terytorium państw całego basenu Morza Śródziemnego (choć w starożytnym świecie istniała na pewno nie jedna tego typu akademia).

Na wystawie zaprezentowane zostały odkrycia polskich archeologów oraz konserwatorów, którzy uczestniczyli w ponad 50 latach badań. Zabytki pochodziły ze zbiorów Muzeum Narodowego w Warszawie, które z kolei należały do znalezisk z polskich badań w Aleksandrii oraz

na stanowiskach w Tell Atrib i Edfu, będących pod wpływem oddziaływania Aleksandrii. Zaprezentowano liczne popiersia – zaczynając od boga Sarapisa, a kończąc na królowej Berenike. Nie mogło też zabraknąć popiersia Aleksandra Wielkiego – twórcy i założyciela Aleksandrii. Popiersie Aleksandra Wielkiego, tzw. herma Azara, to odlew gipsowy z oryginału dłuta Lizypa (oryginał znajduje się w Muzeum Luwru). Zostało udostępnione na wystawę przez Muzeum Łazienki Królewskie w Warszawie. Pojawiły się też liczne plansze przedstawiające park archeologiczny, na których znajduje się stanowisko i plansze z ceramiką. Jedną z ciekawszych makiet była ta, która w postaci planu prezentowała budowlę teatralną przekształconą w audytorium słynnej akademii Aleksandryjskiej. Jest to największe odkrycie naszych badaczy. Zobaczyć można było też liczne lampki oliwne, amfory, monety czy inskrypcje mające związek z prezentowaną wystawą.

Organizatorem wystawy były: Centrum Archeologii Śródziemnomorskiej UW, Muzeum Narodowe w Warszawie, Zamek Królewski w Warszawie, Fundacja im. Kazimierza Michałowskiego oraz Międzyuczelniany Instytut Restauracji Dzieł Sztuki. Wypada pogratulować i podziękować organizatorom za solidnie przygotowaną wystawę i życzyć kolejnych lat badań oraz owocnych wykopalisk.

